

IN MEMORIAM

BRANISLAV MAROVIĆ (1933-2022)

Početak oktobra 2022. godine u Podgorici je preminuo dr Branislav Marović, crnogorski historičar, naučnik i intelektualac, neumorni istraživač, dosljedni antifašista i borac za istinu.

Rođen je 5. marta 1933. godine u činovničkoj porodici, u crmničkom selu Boljevići, opština Bar. Osnovnu školu je završio u rodnom selu, a gimnaziju na Cetinju. Potom se upisao na studije historijskih nauka Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirao je 1963. godine, a doktorirao na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Prištini 1983. godine.

Po završetku studija zaposlio se kao novinar u Radio Titogradu 1964. godine. Novinarski posao nastavio je u Službi za informacije i dokumentaciju Skupštine SR Crne Gore, čiji je bio dugogodišnji rukovodilac. Radio je na poslovima savjetnika, višeg savjetnika i sekretara skupštinskih komisija. Bio je na specijalizaciji iz oblasti dokumentacije i bibliotekarstva u Parizu. Iz te oblasti je napisao više zapaženih priloga, objavljenih u publikacijama sa naučnih skupova na kojima je učestvovao sa svojim saopštenjima.

Za sve to vrijeme Marović je bio angažovan u Društvu historičara Crne Gore i kao spoljni saradnik Istorijškog instituta Crne Gore, pišući za "Istorijske zapise."

U Društvu historičara Crne Gore i Jugoslavije bio je aktivan preko dvije decenije. Biran je za člana Uprave, zatim za sekretara i predsjednika Društva historičara Crne Gore u dva mandata. Takođe, bio je član Predsjedništva Saveza historičara Jugoslavije i član njegove Komisije za ekonomsku istoriju. Pored toga, bio je član Odbora za istoriju Crnogorske akademije nauka i umjetnosti.

Biran je za člana Redakcije jugoslovenskog časopisa za ekonomsku istoriju "Acta historico-oeconomica Iugoslaviae", časopisa "Istorijski zapisi" i td.

Pored naučnog rada značajan je i Marovićev društveno-politički angažman. Bio je član Saveza komunista Jugoslavije od 1962. do 1990. godine.

Istovremeno je bio aktivan u društveno-političkim organizacijama opštine Titograd: član Opštinskog odbora SSRN, Opštinskog odbora rezervnih vojnih starješina i član Odbora Republičke konferencije SSRN Crne Gore za obilježavanje jubileja i proslava.

Posebno značajan za njegov naučni rad jeste prelazak u Istorijски институт Crne Gore 1995. godine, gdje mu se pružila mogućnost da se svesrdno posveti temama iz ekonomske istorije Crne Gore, kada su do punog izražaja došli njegov naučno-istraživački rad, znanje i talenat u obradi ovih tema. Zapravo, Branislav Marović spada među rijetke istoričare koji su se bavili ekonomskom istorijom Crne Gore, čime je dao veliki doprinos crnogorskoj historiografiji.

Period nakon penzionisanja 2000. godine bio je najplodniji u njegovom radnom vijeku, koji se manifestovao kroz njegove tri ljubavi: prema Crnoj Gori, Crmnci i nauci, odnosno istorijskoj istini.

Posljednjih petnaest godina života borio se sa teškom bolešću, ali je i dalje neumorno radio i pisao. Vodio je uporedo borbu za život i bitku za istinu.

Njegov naučni opus čini devet posebnih izdanja (knjiga), šest priređenih izdanja i preko 130 stručnih i naučnih radova i saopštenja sa domaćih i međunarodnih skupova, publikovanih u zbornicima radova. Priređivač je i recenzent većeg broja knjiga i urednik nekoliko zbornika radova. Dr Branislav Marović je autor zamašnog projekta o multidisciplinarnom izučavanju Crmnice i glavni i odgovorni urednik višetomne edicije *Monografije o Crmnci*. Pod njegovom redakcijom publikovane su četiri voluminozne knjige: Milorad T. Milović, *Crmnica*, tom I, *Bibliografija* (2003), sa 13605 bibliografskih jedinica; tom 2: *Rodoslovi* (2005); tom 3: *Opšti dio* (2009); tom 4: *Ličnosti* (2014). Projekat je vrlo značajan za regionalnu i integralnu istoriju Crne Gore jer predstavlja korpus sveznanja o Crmnci, njenoj daljoj i bližoj prošlosti. Takođe, Marović je priredio knjigu *Crmnica-nasljeđe i budućnost: zbornik radova sa simpozijuma održanog na Viru 12-13.jula 2002. godine*. Pored toga, priredio je i vrlo značajnu knjigu Vitni Vorena, *Crna Gora-zločin mirovne konferencije* (2000).

U naučnom opusu dr Branislava Marovića posebno su značajne njegove knjige koje se odnose na ekonomsku istoriju Crne Gore, njen privredni razvitak i druge društvene teme, osobito na crnogorsko nacionalno pitanje i crnogorski identitet. Bio je i ostao veliki protivnik revizije istorije i relativizovanja tema i problema iz crnogorske novije prošlosti. Objavio je osam autorskih knjiga i jednu u koautorstvu:

- *Društveno-ekonomski razvoj Crne Gore* (1945-1953), Istorijски институт SR Crne Gore: Univerzitetska riječ, Titograd, 1987;

- *Stočarstvo Crne Gore 1860-1953*, Istorijски институт Crne Gore, Podgorica, 1998;

- *Privredna komora Crne Gore 1928-2000*, Privredna komora Crne Gore, Podgorica, 2002;
- *Ekonomska istorija Crne Gore*, CID, Podgorica, 2006;
- *Ekonomska istorija Crne Gore*, tom 2, Pobjeda, Podgorica, 2008;
- (u koautorstvu sa Slavkom Burzanovićem i dr), *Sto godina Željeznice Crne Gore*, Željeznice Crne Gore, Podgorica, 2009;
- *Komunisti Crne Gore i crnogorsko nacionalno pitanje 1919-1989*, Centar za geopolitiku, Nikšić, 2017;
- *Ekonomska istorija Crne Gore (od najranijih vremena do kraja dvadesetog vijeka)*, drugo izdanje, Privredna komora Crne Gore, Podgorica, 2018;
- *Teme iz ekonomske istorije Crne Gore (od druge polovine XIX vijeka do 1976)*, Društvo za očuvanje baštine, Podgorica, 2018.

U svojim člancima i drugim priložima objavljenim u časopisnoj periodici bavio se različitim temama iz ekonomske istorije Crne Gore i drugom društvenom problematikom: šumarstvom i drvnom industrijom, agrarnim reformama, kolonizacijom Crnogoraca u Vojvodinu 1945-1946, značajem novooslobođenih gradova nakon 1878. godine za ekonomski razvitak Crne Gore, privrednim komorama, privrednim zakonodavstvom u vrijeme Nikole I Petrovića i tako dalje. Takođe, vrlo je značajan njegov članak (*Pedeset godina Društva istoričara Crne Gore*, Istorijski zapisi, broj 3, 1997, str.123-135.) povodom pedeset godina od osnivanja Društva istoričara Crne Gore (1947-1997).

Važniji članci i drugi prilozi:

- *Od Crnogorske narodne skupštine do Ustavotvorne narodne skupštine Crne Gore (15. aprila 1945-31. decembra 1946)*, Istorijski zapisi, broj 2, 1980, str. 157-177;
- *Razvoj šumarstva i drvne industrije u Crnoj Gori 1945-1956*, Acta historico-oeconomica Iugoslaviae, knj. 10, 1983, str. 159-168;
- *Agrarna reforma u Crnoj Gori 1945-1946* (referat na Desetom kongresu istoričara Jugoslavije, sedma sekcija), Deseti kongres istoričara Jugoslavije: zbornik radova, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1998;
- *Kolonizacija Crnogoraca u Vojvodini 1945-1946*, Praksa, br. 5, 1986, str. 39-51;
- *Ekonomska istorija Crne Gore na stranicama "Zapisa"*, Istorijski zapisi, br.1-2, 1990, str. 147-155;
- *Kritička analiza priloga iz ekonomske istorije objavljenih u "Zapisi-ma" (1927-1941)* u: *Izvori i historiografija o Crnoj Gori: radovi sa naučnog skupa*, Titograd, 17. i 18. decembar 1990, CANU, Podgorica, 1993, str. 189-198;
- *Nikola I i ekonomski razvoj države, planovi i ostvarenja*, u: *Kralj Nikola-ličnost, djelo i vrijeme*, tom 1, CANU, Podgorica, 1998, str. 557-573;

- *Novodobijeni gradovi i njihov značaj za ekonomski razvitak Crne Gore*, u: *Međunarodno priznanje Crne Gore: zbornik radova sa naučnog skupa*, Nikšić, 11-12. maj, 1998, CANU, Istorijski institut Crne Gore, Nikšić, Filozofski fakultet, 1999, str. 243-246;

- *Virpazar. Administrativni, privredni i kulturni centar Crmnice*, u: *Crmnica, nasljeđe i budućnost: zbornik radova sa simpozijuma održanog na Viru*, 12-13. jul 2002, Udruženje Crmničana "Crmnica", Podgorica, 2002, str. 51-56;

- *Privredno zakonodavstvo Nikole I Petrovića*, Glasnik Privredne komore Crne Gore, broj 9, Podgorica, 2018, str. 92-93.

Dr Branislav Marović je dao veliki doprinos crnogorskoj historiografiji. Njegov naučni opus nije još u cjelini valorizovan, mada su o pojedinim njegovim knjigama govorili eminentni crnogorski i jugoslovenski istoričari. Svojim knjigama, člancima i drugim priložima, on je obezbijedio trajno mjesto u istoriji crnogorske historiografije.

Za svoj stručni i naučni rad, kao i za društveni angažman, dobitnik je značajnih priznanja i odlikovanja.

Božena Miljić